

# การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสา ในภาคเหนือ\*

## The Concept and Practical Study of Buddhist Monks Volunteer in Northern Thailand

สุนทรีย์ สุริย-รังษี

Soontree Suriyarangsee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus, Thailand

E-mail: suntreenuy@gmail.com

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ 3) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาในภาคเหนือ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) จากเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาทั้งหมด 14 อาศรม ที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรม และในจังหวัดเชียงราย 7 อาศรม

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือพบว่า พระบัณฑิตอาสามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชน โดยยึดนักเรียนและชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง การอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ การเสริมสร้างศรัทธาให้กับคนในชุมชน เช่น มีภาวะความเป็นผู้นำ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย สำรวมสมณะสาธูป มีความจริงใจต่อชาวบ้าน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การกระทำตามสัจจะ แต่มีข้อสังเกตว่า พระบัณฑิตอาสายังขาดการประเมินผลกิจกรรม เพื่อที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานในปีต่อไป

การบูรณาการหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือพบว่า มีการบูรณาการโดยได้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารตน

---

\*ได้รับบทความ: 19 พฤศจิกายน 2561; แก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

Received: November 19, 2018; Revised: January 25, 2019; Accepted: February 14, 2019



ได้นำหลักธรรม อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สัจจะ ขันติและสติ นำมาบูรณาการใช้ในการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นในตนเองที่ก่อให้เกิดผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานเกิดความรัก ความเคารพ และความศรัทธาในตัวพระบัณฑิตอาสา 2) ด้านการบริหารคน ได้นำหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ทศพิธราชธรรม 10 และความสามัคคีมาบูรณาการในการบริหารงานกับบุคคลต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจและครองใจคนให้เกิดความพร้อมเพียง ประองตอง และร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่ความรักสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย 3) ด้านการบริหารงานได้นำหลักธรรมอริยสัจ 4 สัพบุริสธรรม 7 และอปปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการในการบริหารงาน แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานและในการบริหารจัดการตามหลักการทำงานที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

**คำสำคัญ:** การปฏิบัติ; พุทธธรรม; การบูรณาการพุทธธรรม

### Abstract

This research aims to study; 1) the concepts and operations of the network volunteer graduated monks in the northern region, 2) the Buddhist principles of the network volunteer graduated monks in the northern region, 3) the integration of Buddhist principles and applying to the network volunteer graduated monks in the northern region. The methodology research is documentary and qualitative research which collected data from the field by using the questionnaires and deep interviews from 14 network volunteer graduated monks' hermitages in the northern region by 7 hermitages from Chiang Mai, and 7 in the Chiang Rai province.

**The research found that:** the concepts and operations of the network volunteer graduated monks in the northern region, are committed to community development by focusing students and people as the center, as well as engaging people in community and other organizations being a unity and cultivate more faith to people in the community, such as leadership, consistency, uniformity, sincerity to the villagers, good relationships, honesty. However, it is noted that the network volunteer graduated monks still lacked of the evaluation of activities that need to be improve their performance in the following year.

The integration of Buddhist's principles into the work of the volunteer monks in the northern region has been integrated by the Buddhist's principles into the user in three areas of operation: Firstly, Self-management was applied by the principle of



Iddhipàda4, Brahmavihàra 4, honesty, perseverance and patience, which brought kindness and faith from others to volunteer graduated monks. Secondly; Human Management was applied by the principles of Saïgahavatthu 4, Ràjadhamma 10 and harmony to integrate human management in order to cultivate the harmony of the people and move forward to the communities' harmony. This operation caused to accomplish with the goal. Lastly; the job management was applied by the 4 Noble Truth, the Sappurisa-dhamma 7 and the parihàniyadhamma 7 (conditions of welfare) by integrating in the job management to solve the problems of works and the principle management of works that causes progress in works.

**Keywords:** Operation; Buddhist Principle; Integration of Buddhist Principle

## 1. บทนำ

การเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2543 ของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ได้ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อสนับสนุนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก โดยมุ่งเน้นถึงชุมชนบนพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดารและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การก่อตั้งโครงการพระบัณฑิตอาสาฯ ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของพระนิสิตในการทำงานให้กับสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง มีประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่แตกต่างจากพื้นที่ราบ ถ้าหากพระนิสิตไม่มีใจรัก ไม่มีอุดมการณ์ในด้านการงานให้กับพระศาสนาและสังคม ยากอย่างยิ่งที่จะต้องอดทนฝ่าฟันความลำบากเหล่านี้ได้ ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความอดทน ความเพียรพยายามความตั้งใจจริง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่มองเห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้มอบหมายให้วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบ ทำการคัดเลือก

พระนิสิตจากมหาวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ต่างๆ เพื่ออาสาไปพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงทำงานร่วมกับพระธรรมจาริกในเขตทุรกันดาร โดยเรียกชื่อโครงการนั้นว่า “โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา” (Phrapalad Suchart Suwadhoko, 2005 : 1-3) การส่งพระบัณฑิตอาสา เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในท้องที่บนพื้นที่สูง เป็นการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก เพราะได้สำรวจหมู่บ้านที่ไม่มีพระในพื้นที่ ชาวบ้านนับถือบรรพบุรุษไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การเข้าไปสำรวจพื้นที่ครั้งแรกของเจ้าหน้าที่โครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา มีความอยากลำบากมากเพราะชาวบ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ชาวบ้านมีความกลัวว่าพระสงฆ์เข้ามาจะมีการทำลายวัฒนธรรมของชนเผ่า และทำให้มีการเปลี่ยนศาสนาที่ชาวบ้านเคารพนับถือ โดยเฉพาะหัวหน้าหมอผีของชนเผ่าชุมชน นอกจากนั้นยังเกรงว่าพระสงฆ์ที่มาจะเป็นสายสืบให้กับเจ้าหน้าที่



บ้านเมือง เพราะที่ผ่านมาทางรัฐบาลมีการประกาศสงครามเพื่อเอาชนะยาเสพติด เจ้าหน้าที่เข้าตรวจค้นในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีการระแวง ทางคณะสำรวจได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดส่งพระเข้าทำงานในท้องที่ เพื่อช่วยชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ จากการที่พูดคุยกับผู้นำชุมชนแต่ละแห่ง มีการแบ่งรับแบ่งสู้ บางแห่งมีการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง โดยอ้างว่าชาวบ้านไม่มีความพร้อม

การเข้าไปอยู่ของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงก็เปรียบเหมือนนักวิจัยคนหนึ่งที่ได้เข้าไปมีบทบาทมีส่วนร่วมในชุมชน คอยเก็บข้อมูลศึกษาสภาพทางด้านต่างๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม หรือสภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาไปในที่ถูกต้องและเหมาะสม นับว่าพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงหรือพระบัณฑิตอาสา ก็มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง เมื่อเข้าไปอยู่ชุมชนแล้วจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุบ้าง มิใช่เน้นไปในด้านใดด้านหนึ่ง เพราะการพัฒนาทางด้านวัตถุนั้นจะโดดเด่น และสามารถเห็นภาพได้จริง เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปกระทำ แต่ควรที่จะเป็นไปโดยพอดีพองาม ไม่เบียดเบียนกำลังศรัทธามากจนเกินไป โดยโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง มีการจัดตั้งเครือข่ายประสานงานประจำเครือข่ายเป็น 6 เครือข่าย ซึ่งแต่ละเครือข่ายเน้นกระบวนการแบบเชิงรุก กระบวนการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chiangmai Campus, 2003 : 110) ซึ่งเราต่างรู้กันดีว่าสภาพของคนในชุมชนบนพื้นที่สูงนั้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากยากจนอยู่แล้ว ดังนั้นการทำงานที่จะทำให้ชุมชนพัฒนาไปอย่างมั่นคงยั่งยืน พระบัณฑิตอาสาจะทำงาน 3 ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ

1. ด้านจิตใจ โดยใช้ธรรมะชะล้างความสกปรกของจิตใจ เป็นภูมิคุ้มกันจากสิ่งชั่วร้ายในทางที่เสื่อมทั้งหลาย พระบัณฑิตอาสาเองก็เล็งเห็นปัญหานี้ จึงได้มีการทำงานในเชิงรุกโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยใช้ธรรมะเป็นตัวหล่อหลอมให้เด็กเยาวชน คนในชุมชนเป็นคนดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ เกิดจิตสำนึก ละอายต่อการทำชั่ว เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนซึ่งจะเป็นชุมกำลังอนาคตของชาติ

2. รักษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ ถือเป็นสิ่งมีค่าและสำคัญเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นการสื่อถึงอารยธรรม สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณสู่รุ่นลูกจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้มีคุณค่ายากที่จะประเมินค่า อีกทั้งยังแฝงไปด้วยความรู้ภูมิปัญญาของคนในอดีต เช่น การมัดมือของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งจะทำกันปีละ 2 ครั้ง โดยความเชื่อของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือ เป็นการเรียกขวัญให้ลูกหลานในครอบครัว ทั้งนี้หากมองลึกๆ ลงไปจะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเหล่านี้แฝงไปด้วยภูมิปัญญา นั่นก็คือทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันในหมู่เครือญาติครอบครัว ทำให้เครือญาติได้มาพบปะกัน

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องมีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ธรรมชาติ เช่นเดียวกับการทำงานของพระนักพัฒนาบนพื้นที่



สูงที่นำเอาพิธีกรรมทางศาสนามาเป็นส่วนในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น การบวชป่า การปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ให้อยู่คู่กับชุมชน ปัจจุบันพระสงฆ์ก็ยังเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและจิตใจ ก็เหมือนพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงที่ไปเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและใจแก่คนในถิ่นทุรกันดาร แต่การเข้าไปอยู่ในอาศรมต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ของพระบัณฑิตอาสา ขึ้นชื่อว่า เป็นพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงนั้นมีใช่เพียงแค่การเข้าไปอยู่เฝ้าอาศรม หรือสร้างศาสนวัตถุจนใหญ่โตมโหฬาร โดยมีได้ใส่ใจเรื่องอื่นๆ ไม่เหลียวแลสภาพทางสังคมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน แต่ได้ทำหน้าที่ที่เป็นพระนักเผยแผ่โดยมิได้มีวันหยุดนิ่ง

จากการดำเนินการของพระบัณฑิตอาสา นับว่าเป็นโครงการที่ควรมีการนำมาศึกษาถึงแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายของพระบัณฑิตอาสา โดยแบ่งแนวคิดในการปฏิบัติงานออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการทำงานเชิงพุทธ 2) แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญา และ 3) แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมในการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นโครงการหนึ่งที่มีความสำคัญของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาฯ ในภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาฯ ในภาคเหนือ

3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาฯ ในภาคเหนือ

## 3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary) และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) ดังนี้

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการทำงาน เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎีดังนี้ 1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ รายงานการปฏิบัติงานประจำปีของพระบัณฑิตอาสา 2) ทำการวิเคราะห์แนวคิดกระบวนการปฏิบัติงานตามนโยบายของโครงการพระ บัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา และ 3) สรุปผลการศึกษาที่แสดงถึงแนวคิด การปฏิบัติงานของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบแนวคิดการปฏิบัติงาน การใช้พุทธธรรมในการบูรณาการในการปฏิบัติงาน ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่อาศรมในจังหวัดพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรม



และอาศรมพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงราย 7 อาศรม 2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 3) ดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดและการปฏิบัติงาน และการใช้พุทธธรรมในการบูรณาการในการปฏิบัติงาน ของพระบัณฑิตอาสา และ 4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิดการปฏิบัติงาน การใช้พุทธธรรมในการบูรณาการในการปฏิบัติงาน การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เกี่ยวกับแนวคิด วิธีการปฏิบัติงาน และการประยุกต์ใช้พุทธธรรม ในการปฏิบัติงานของโครงการในเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในการพัฒนาชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย จำนวน 14 อาศรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการปฏิบัติและการใช้พุทธธรรมการบูรณาการในการปฏิบัติงาน ในโครงการต่อไป

#### 4. สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาฯ ในภาคเหนือ ดังนี้

1.1 แนวคิดการทำงานเชิงพุทธพระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ 7 แห่งและจังหวัดเชียงราย 7 แห่ง มีแนวคิดในการทำงานแบบเชิงพุทธที่ยึดหลัก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยวิธีการทำงานแบบเชิงรุกทำงานตามพันธกิจ 6 ได้นำหลักธรรม เช่น อุดทน เสียสละ มีความซื่อสัตย์ และมีสัจจะ มาเป็นแนวคิดใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคนชุมชนในให้มี

ความเป็นอยู่อย่างมีความสุขและชุมชนมีความเจริญ

1.2 แนวคิดการทำงานเชิงภูมิปัญญาพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย 7 อาศรมให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชนเผ่า โดยพยายามศึกษาเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตสนับสนุน ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า และให้คำแนะนำที่ถูกต้องเผยแพร่โดยประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่องค์กรภายนอก

1.3 แนวคิดการทำงานเชิงวัฒนธรรมพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรมและพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงราย 7 อาศรม มีแนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน โดยพื้นฐานพระบัณฑิตอาสาให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้สืบสานในด้านวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดีวิธีการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในภาคเหนือมีลักษณะการดำเนินงาน ดังนี้

พระบัณฑิตอาสาประจำอยู่ที่อาศรมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรม และจังหวัดเชียงราย 7 อาศรม ท่านได้ปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงาน ดังนี้ ทำกิจของสงฆ์ในการทำวัตร สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา ในด้านเผยแพร่ เช่น อบรมคุณธรรม จริยธรรม สอนหนังสือที่อยู่โรงเรียนและสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ ในด้านการพัฒนา เช่น พัฒนาอาศรมและสร้างศาสนวัตถุต่างๆ เช่น ศาลา ทางเดิน เป็นต้น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่า การทำแนวกันไฟ ทั้งยังให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่า ในด้าน



การสงเคราะห์ โดยการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของใช้ต่างๆ แก่ชาวบ้านที่ยากจน เป็นต้น แต่มีอาศรมบ้านดอนล้านตำบลวารีย์ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายที่มีการเสริมสร้างอาชีพในการปลูกกาแฟให้กับชาวบ้าน

ดังนั้น จะเห็นว่าการทำงานของพระบัณฑิตอาสาของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ปฏิบัติงานตามกรอบของพันธกิจ 6 ของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ได้แก่ พันธกิจที่ 1 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง พันธกิจที่ 2 การรณรงค์ลด ละ เลิก อบายมุข พันธกิจที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์บนพื้นที่สูง พันธกิจที่ 4 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พันธกิจที่ 5 การให้การศึกษ ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองประชาธิปไตย และพันธกิจที่ 6 การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชนเผ่า

2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาได้นำศาสตร์ความรู้ด้านหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหัตถ์ 4 อิทธิบาท 4 ความสามัคคี สติ อริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 ทศพิธราชธรรม 10 ความเพียรและความอดทน อดกลั้น

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาการศึกษาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือของพระบัณฑิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่ 7 อาศรม และพระบัณฑิตอาสาจังหวัด

เชียงราย 7 อาศรม จะพบว่าได้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการใช้ในการปฏิบัติงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารตน 2) ด้านการบริหารคน และ 3) ด้านการบริหารงาน ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารตนการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสาในการปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูงพระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรม อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังขะ ชันติและสติ นำมาบูรณาการใช้ในการฝึกฝน พัฒนาตนเองให้มีขึ้นในตนเองที่ก่อให้เกิดผู้อื่นหรือผู้ร่วมงานเกิดความรัก ความเคารพ และความศรัทธาในตัวพระบัณฑิตอาสา

3.2 ด้านการบริหารคนการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสาในการปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูงพระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรม สังคหัตถ์ 4 ทศพิธราชธรรม 10 และความสามัคคี มาบูรณาการในการบริหารงานกับบุคคลต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจและครองใจคนให้เกิดความพร้อมเพียง ประองตองและร่วมใจกัน อันจะนำไปสู่ความรักสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

3.3 ด้านการบริหารงานการปฏิบัติงานพระบัณฑิตอาสาในการปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูงพระบัณฑิตอาสาได้นำหลักธรรมอริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 และอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการในการบริหารงานแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และในการบริหารจัดการตามหลักการทำงานที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน



## 5. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดในการทำงานของพระบัณฑิตอาสาเป็นแบบเชิงรุก หรือแบบองค์รวม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา โดยการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาชีวิตด้านจิตใจควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สุขของชุมชน ให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

2. ผู้ที่ปฏิบัติงานโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง การสร้างแรงจูงใจที่เป็น “ฉันทะ” ให้เกิดขึ้นในการทำงาน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องมีและเป็นปัจจัยในการทำให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าของสิ่งที่ตนเองกระทำ

3. พระบัณฑิตอาสาที่ปฏิบัติงานในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูง มีปัญหาการเดินทางสัญจรเข้า-ออกที่ลำบาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และชนเผ่ามีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา จะต้องมีความเสียสละและความอดทนสูง จึงจะปฏิบัติงานในโครงการนี้ได้สำเร็จ

4. พระบัณฑิตอาสาได้มีการพัฒนาตนเองในการเป็นผู้นำเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพทักษะในการทำงานใหม่ๆ โดยตระหนักถึงคุณค่าของเวลาและได้ประสบการณ์ใหม่ๆ

5. การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสาในโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา จะประสบความสำเร็จจะต้องปฏิบัติตามพันธกิจ 6 ที่เป็นกรอบในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีการวางแผนในการปฏิบัติตลอดทั้งปี จึงจะให้การ

ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

6. การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา ถ้าจะให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรมีการประเมินผล หลังการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

7. การปฏิบัติงานของพระบัณฑิตอาสา จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานตามพันธกิจ 6 ตลอดทั้งปียังไม่พอ จะต้องยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับตนเอง และเพื่อนร่วมงาน และในการปฏิบัติงานด้วย โดยเฉพาะพระบัณฑิตอาสาจะต้องมีความเสียสละ และต้องใช้ความอดทนต่อสิ่งต่างๆ มาก เช่น ปัญหาการเดินทางสัญจรเข้า-ออกที่ลำบาก ขาดงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และชนเผ่ามีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา

## 6. ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรเข้าเยี่ยมเยือนบัณฑิตอาสาให้มากขึ้น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพบปะ พูดคุย ปรีกษาหารือในการสร้างความสัมพันธ์อันดี และให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.2 ควรให้การสนับสนุนงบประมาณเพิ่มขึ้น

1.3 จัดให้มีอบรมบัณฑิตอาสาในด้าน การบริหารจัดการการปฏิบัติงานในรูปแบบต่างๆ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง



1.4 ควรให้มีการนัดพบปะระหว่าง  
บัณฑิตอาสาในภาคเหนือ เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนวิธี  
การทำงาน ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหาต่างๆ

1.5 ควรมีการเก็บข้อมูลหลังทำ  
กิจกรรมต่างๆ เสร็จสิ้นลง เพื่อจะได้ข้อมูลที่จะนำ  
ไปวิเคราะห์พัฒนา ปรับปรุงในการทำกิจกรรมใน  
ครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการจัดองค์ความรู้

2.1 จัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานใน  
เครือข่ายโครงการพระบัณฑิตอาสาชาวเขา

2.2 ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงาน  
ต่างๆ ในสังคม ให้เห็นความสำคัญของโครงการ  
พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา เพื่อที่จะได้ให้การ  
สงเคราะห์ ช่วยเหลือคนในสังคมชนกลุ่มพื้นที่สูง  
ที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและได้ร่วมกัน  
ทำงานในโครงการต่อไปยังเข้มแข็ง

## References

- Phrapalad Suchart Suwadhoko. (2005). *The Religious Practices of the Graduated School Volunteers: Hill Tribe Development Project Handbook*. Chiangami : PD Printing.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai Campus. (2003). *The Report of Religious Practices of the Gradated School Volunteers*. Chiangmai : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai Campus.

